

Ivana Milojević¹

Πανεπιστήμιο του Βελιγραδίου

Φιλολογική Σχολή

ΕΝΝΟΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ ΣΤΗ ΣΕΡΒΙΚΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Σκοπός της εργασίας αυτής είναι να εξετάσει την εννοιοποίηση της αγάπης, καθώς και των στενά συνδεδεμένων πεδίων της στοργής και της συμπάθειας, στο σερβικό και το ελληνικό φρασεολογικό σύστημα. Ειδικότερα στοχεύει στο να συγκεκριμενοποιήσει το πεδίο της αγάπης και να εξετάσει τις εννοιακές μεταφορές ως μηχανισμούς σκέψης, καθώς μέσα από αυτές μπορούμε να το κατανοήσουμε καλύτερα. Την ίδια στιγμή ωστόσο επιθυμούμε να αποτελέσει μια προσπάθεια παρουσίασης ενός πρωτότυπου σεναρίου, με το οποίο επιδιώκουμε να ρίξουμε φως στην τυπική κατάσταση, την οποία συνδέουμε με την αγάπη. Προκειμένου να εξυπηρετηθούν οι σκοποί της έρευνάς μας θα συσχετίσουμε τη μέθοδο της γνωστικής γλωσσολογίας με τη συνειρμική μέθοδο. Περιορίσαμε το σώμα (corpus) της έρευνας σε καθιερωμένες, ιδιωματικές εκφράσεις, τις οποίες έχουμε ομαδοποιήσει σύμφωνα με τις έννοιες: ΥΛΗ, ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ και ΔΡΑΣΗ. Αν και βρίσκουμε πολλά κοινά στις έννοιες και τις εννοιακές μεταφορές της αγάπης, κατά την αντιπαραθετική ανάλυση που διεξαγάγαμε, γίναμε μάρτυρες και ορισμένων παραλλαγών της (*κερδίζω (κατακτώ) την καρδιά (κάποιου) / osvojiti nečiju srce*).

Λέξεις κλειδιά: Γνωστική γλωσσολογία, Αντιπαραθετική φρασεολογία, Συνειρμικό τεστ, Σερβικά, Ελληνικά.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα συναισθήματα, τα οποία θα περιγράφαμε ως σύνθετες εσωτερικές εμπειρίες του ανθρώπου, αποτελούν συνδυασμό νοητικών καταστάσεων, ψυχοσωματικών εκφράσεων και βιολογικών αντιδράσεων του σώματος και λειτουργούν στη βάση του πρωτογενούς συστήματος σήμανσης – ερέθισμα / αντίδραση αποτελώντας αναπόσπαστο μέρος της ανθρώπινης φύσης. Όσον αφορά τα λεξήματα που ορίζουν τα συναισθήματα, αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι του λεξιλογικού πλούτου της κάθε γλώσσας, η οποία λειτουργεί ως

¹ ivana.milojevic@fil.bg.ac.rs

ένα δευτερογενές σύστημα σήμανσης, με το οποίο μπορούμε να αναλύουμε τις εμπειρίες μας μέσω της διαδικασίας της γενίκευσης και αφαίρεσης (Theodoropoulou 2012b: 443–444). Λόγω του ενδιαφέροντος που εντοπίζεται σε αυτά τα θέματα, έχουν αποτελέσει αντικείμενο μελέτης πολυάριθμων γλωσσολογικών και ψυχολογικών ερευνών, αλλά και άλλων επιστημονικών κλαδών, οι οποίοι μέσω ποικίλων μεθοδολογικών προσεγγίσεων και εργαλείων εστίασαν σε ποικίλες και διαφορετικές όψεις των συναισθημάτων. Εφόσον όμως υπάρχει ένα χάσμα ανάμεσα σε αυτές τις δύο πτυχές της ανθρώπινης ύπαρξης, θα μελετήσουμε συγκεκριμένα τις μεταφορικές αυτές εκφράσεις που φανερώνουν το συναίσθημα της *αγάπης* ως ένα γνωσιακό και γλωσσικό φαινόμενο που γίνεται φανερό μέσω κάποιων εννοιακών μεταφορών και μετωνυμιών, με στόχο να συγκεκριμενοποιηθεί το πεδίο της αγάπης.

Ωστόσο, παρά την εντατική διερεύνηση του θέματος αυτού εξακολουθεί να απουσιάζει μια ενιαία θέση σχετικά με τον ορισμό και την ταξινόμηση των συναισθημάτων. Η θέση αυτή μπορεί να στηριχτεί από τη μια στο γεγονός ότι το συναίσθημα αγάπης αποτελεί για κάποιους ψυχολόγους, νευροεπιστήμονες και γλωσσολόγους ένα από τα βασικά συναισθήματα του ανθρώπου (Lewis κ.ά. 2000: 8· Kövecses 2000: 20–27) και από την άλλη στο γεγονός ότι η έννοια της αγάπης αποτελεί την πιο υψηλά «μεταφορικοποιημένη» συναισθηματική έννοια (Kövecses 2000: 27). Ως εκ τούτου έγινε αντικείμενο του ενδιαφέροντός μας, το οποίο έχει ως στόχο να ρίξει φως στις ποικίλες έννοιες της αγάπης που συναντάμε καθημερινά σε όλα τα πεδία της ζωής μας.

Με την εργασία αυτή επιδιώκουμε να εξετάσουμε την εννοιοποίηση της αγάπης, καθώς και των στενά συνδεδεμένων πεδίων της στοργής και της συμπάθειας, στη σερβική και την ελληνική φρασεολογία. Πιο συγκεκριμένα έγινε προσπάθεια συγκεκριμενοποίησης του πεδίου της αγάπης και εξέτασης των εννοιακών μεταφορών ως μηχανισμών σκέψης, καθώς μέσα από αυτές μπορούμε να το κατανοήσουμε καλύτερα. Προσπαθήσαμε να υπάρξει μια προσπάθεια παρουσίασης ενός πρωτότυπου σεναρίου, με το οποίο θα ρίξουμε φως στην τυπική κατάσταση, την οποία συνδέεται η αγάπη. Προκειμένου να εξυπηρετηθούν οι σκοποί της έρευνάς μας θα συσχετίσουμε τη μέθοδο της γνωστικής γλωσσολογίας με τη συνειρμική μέθοδο.

Το σώμα (corpus) της έρευνας περιορίστηκε σε καθιερωμένες, ιδιωματικές εκφράσεις, τις οποίες έχουμε ομαδοποιήσει σύμφωνα με τις έννοιες: ΥΛΗ, ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ και ΔΡΑΣΗ. Το εμπειρικό μέρος της έρευνας περιλαμβάνει: α) την εξέταση των ορισμών των λεξημάτων *љубав- αγάπη* σε λεξικά; β) τη διεξαγωγή ενός συνειρμικού τεστ από φυσικούς ομιλητές της Σερβικής και της Ελληνικής γλώσσας και γ) την καταγραφή του σώματος του υλικού τόσο από μονόγλωσσα λεξικά γενικού σκοπού όσο και από μονόγλωσσα φρασεολογικά λεξικά της ελληνικής (Κριαράς 1995· Σαραντάκος 1997· Τριανταφυλλίδης 1999· Βλαχόπουλος

2007· ΑΝΕΓ 2002) και της σερβικής (RSJ 2007·RMS 1973· RSANU 1959· Matešić 1982· Markonić 2001· Balać, Stojanović 2002), ενώ το υλικό συμπληρώθηκε και με ιδιωματικές εκφράσεις που εντοπίστηκαν σε πηγές του διαδικτύου.

1.1. Λεξιλογικό-σημασιολογική ανάλυση των λεξημάτων *Ijuban* και *αγάπη*

Τα λεξήματα που λεξικοποιούν το αφηρημένο φαινόμενο *Ijuban/αγάπη* καλύπτουν ένα ιδιαίτερα ευρύ σημασιολογικό πεδίο τόσο στο γλωσσικό σύστημα της ελληνικής όσο και της σερβικής. Το λέξημα *αγάπη* συναντάται με 14 σημασιολογικές πραγματώσεις στην ελληνική γλώσσα (ΑΝΕΓ 2002: 48), ενώ το λέξημα *Ijuban* με 11 σημασιολογικές πραγματώσεις στη σερβική γλώσσα (RSJ 2007: 660), γεγονός που τα καθιστά ως πολύσημα λεξήματα. Διαπιστώνουμε λοιπόν ότι οι λεξικογράφοι ορίζουν την αφηρημένη αυτή έννοια μέσα από άλλα συναισθήματα και καταστάσεις, όπως είναι η φιλία, η μεγάλη στοργή, η τρυφερότητα, η προσκόλληση σε κάποιον, η στοργή, η καλοσύνη, το πάθος και η αφοσίωση στον Θεό, τα οποία όλα μαζί υποδηλώνουν την πολυπλοκότητα της ίδιας της έννοιας της αγάπης.

Από τους ορισμούς των λεξικών για το λήμμα *αγάπη/agàrì* μπορούμε να αντιληφθούμε τους διαφορετικούς τύπους αυτού του συναισθήματος: αγάπη για τα παιδιά, για την πατρίδα, για ένα άτομο του αντίθετου φύλου, για έναν φίλο ή για τον Θεό. Καθώς λοιπόν η έννοια της αγάπης συμπεριλαμβάνει διαφορετικούς τύπους του αναφερόμενου συναισθήματος, θα πρέπει να τονιστεί ότι επίκεντρο της έρευνάς μας θα είναι συγκεκριμένα η αγάπη με τη μορφή του έρωτα-του σεξουαλικού πάθους και της επιθυμίας που αναπτύσσεται μεταξύ ενός άνδρα και μιας γυναίκας.

1.2. Εννοιακές μεταφορές στην εννοιοποίηση της αγάπης

Μία από τις βασικές αρχές λειτουργίας της γλώσσας είναι ο ανθρωποκεντρισμός, ο οποίος εντοπίζεται σε όλες τις γλώσσες του κόσμου, εφόσον ο άνθρωπος αντιλαμβάνεται τον κόσμο που υπάρχει γύρω του συνειρμικά, με βάση δηλαδή την πιο κοντινή φυσική του εμπειρία (π.χ. το ανθρώπινο σώμα, την υγεία και την αρρώστια, τα ζώα και τα φυτά, τα κτίρια, τα παιχνίδια και τα σπορ, τη δουλειά, το σπίτι, μηχανήματα και εργαλεία, τα χρήματα και τη δουλειά, τη μαγευτική και την τροφή, τη ζέστη και το κρύο, το φως και το σκοτάδι, τη δύναμη, την κίνηση, αλλά και την ύλη και τα πράγματα, αλλά και τις ιδιότητες αυτών, όπως είναι η μορφή, το χρώμα, το μέγεθος, η σκληρότητα ή το βάρος (Kövecses 2010: 17–23) και δημιουργεί νοητικά μοτίβα των εμπειριών του, τα οποία χρησιμοποιεί για την λεξικοποίησή τους μέσω την γλωσσικών πραγματώσεων που δημιουργούνται. Δηλαδή, η κατανόηση του πεδίου-στόχος πραγματοποιείται μέσω από αντιστοιχίσεις των βασικών συστατικών στοιχείων

του πεδίου-πηγή και με αυτόν τον τρόπο μεταφέρεται γνώση μεταξύ των πεδίων. Ως εκ τούτου μπορούμε μέσα από γλωσσικές εκφράσεις να εκφράσουμε τα συναισθήματά μας βάση των διάφορων εννοιακών μεταφορών και μετωνυμιών.

Η εννοιακή ανάλυση ως μέθοδος διεξαγωγής αυτής της γλωσσικής ανάλυσης στο πλαίσιο της γνωσιακής γλωσσολογίας θέτει στο επίκεντρό της την εννοιακή μεταφορά, την επέκταση δηλαδή της σημασίας μέσω της καταρχήν μεταφοράς, αλλά και των διεργασιών της μεταφοράς και της μετωνυμίας (Lakoff 1987· Kövecses 2000), με στόχο την παρατήρηση των εννοιακών πεδίων που εκφράζονται στην εργασία μας με σφαιρικό φρασεολογικό νόημα. Σύμφωνα με τη Θεοδωροπούλου, η διεπίδραση μεταξύ της μεταφοράς και της μετωνυμίας εντοπίζεται εκτεταμένα στο πεδίο των συναισθημάτων – τουλάχιστον στην ελληνική γλώσσα (Theodoropoulou 2012a, 2012b). Ως εκ τούτου εφόσον μελετήσει κάποιος τις εννοιακές μεταφορές που εντοπίζονται στο σερβικό και το ελληνικό φρασεολογικό σύστημα, μπορεί να αποκτήσει γνώση για τις έννοιες της αγάπης αλλά και τον βαθμό αντιστοιχισής τους.

Προκειμένου να κατανοήσουμε καλύτερα την εννοιοποίηση της αγάπης στην ελληνική και τη σερβική γλώσσα, θα αναφερθούμε σε προηγούμενες εννοιακές μεταφορές της αγάπης που περιγράφονται από τον Z. Kövecses (2004: 26–27), ο οποίος αναγνωρίζεται ως ο εμπνευστής της εξέτασης της εννοιοποίησης των συναισθημάτων στην αγγλική γλώσσα. Το μοντέλο του περιλαμβάνει τις ακόλουθες εννοιακές μεταφορές:

Η ΑΓΑΠΗ ΕΙΝΑΙ ΦΑΓΗΤΟ, Η ΑΓΑΠΗ ΕΙΝΑΙ ΤΑΞΙΔΙ, Η ΑΓΑΠΗ ΕΙΝΑΙ ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΜΕΡΩΝ, Η ΑΓΑΠΗ ΕΙΝΑΙ ΕΓΓΥΤΗΤΑ, Η ΑΓΑΠΗ ΕΙΝΑΙ ΣΥΝΔΕΣΗ, Η ΑΓΑΠΗ ΕΙΝΑΙ ΥΓΡΟ ΣΕ ΔΟΧΕΙΟ, Η ΑΓΑΠΗ ΕΙΝΑΙ ΦΩΤΙΑ, Η ΑΓΑΠΗ ΕΙΝΑΙ ΜΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΣΥΝΑΛΛΑΓΗ, Η ΑΓΑΠΗ ΕΙΝΑΙ ΦΥΣΙΚΗ ΔΥΝΑΜΗ, Η ΑΓΑΠΗ ΕΙΝΑΙ ΑΝΤΙΠΑΛΟΣ, Η ΑΓΑΠΗ ΕΙΝΑΙ ΑΙΧΜΑΛΩΤΟ ΖΩΟ, Η ΑΓΑΠΗ ΕΙΝΑΙ ΠΟΛΕΜΟΣ, Η ΑΓΑΠΗ ΕΙΝΑΙ ΑΘΛΗΜΑ/ΠΑΙΧΝΙΔΙ, Η ΑΓΑΠΗ ΕΙΝΑΙ ΑΡΡΩΣΤΙΑ, Η ΑΓΑΠΗ ΕΙΝΑΙ ΜΑΓΕΙΑ, Η ΑΓΑΠΗ ΕΙΝΑΙ ΤΡΕΛΑ, Η ΑΓΑΠΗ ΕΙΝΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΑΝΩΤΕΡΗ, Η ΑΓΑΠΗ ΕΙΝΑΙ ΥΨΟΣ/ΥΨΗ, ΤΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ ΕΙΝΑΙ ΝΟΣΤΙΜΟ ΦΑΓΗΤΟ, ΤΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ ΕΙΝΑΙ ΕΝΑ ΜΙΚΡΟ ΠΑΙΔΙ, ΤΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ ΕΙΝΑΙ ΘΕΟΤΗΤΑ, ΤΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ ΕΙΝΑΙ ΕΝΑ ΠΟΛΥΤΙΜΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ (Kövecses 2004: 26–27).

2. ΕΝΝΟΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

2.1. Εννοιοποίηση της αγάπης ως ΥΛΗ

Αναλύοντας το ελληνικό και το σερβικό φρασεολογικό σύστημα μπορέσαμε να παρατηρήσουμε ότι η αγάπη γίνεται αντιληπτή τις περισσότερες φορές μέσω της οντολογικής μεταφοράς Η ΑΓΑΠΗ ΕΙΝΑΙ ΥΛΗ. Η ύλη μάλιστα συγκεκριμενοποιείται πολύ συχνά με τη μορφή της ΤΥΠΙΚΗΣ ΥΛΗΣ.

- Η ΑΓΑΠΗ ΕΙΝΑΙ ΤΡΟΦΗ
gladan od ljubavi/σεξουαλική πείνα
- Η ΑΓΑΠΗ ΕΙΝΑΙ ΠΟΤΟ
Pijan od ljubavi/διψά για αγάπη
- Η ΑΓΑΠΗ ΕΙΝΑΙ ΦΥΤΟ
ljubav cveta/η αγάπη ανθίζει

Η ύλη όμως συγκεκριμενοποιείται και με τη μορφή του ΠΟΛΥΤΙΜΟΥ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΥ/ΑΞΙΑΣ.

- Η ΑΓΑΠΗ ΕΙΝΑΙ ΕΝΑ ΠΟΛΥΤΙΜΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ/ΑΞΙΑ:

као очи (око) у глави / као два ока у глави пазити некога, нешто / φυλάει σαν τα μάτια του (досл. 'чувати као нечије очи') / као зеницу ока свог(а) пазити некога, нешто / ως κόρην οφθαλμού (досл. 'као зеницу ока')

Ο φρασεολογισμός *као очи (око) у глави* (*волету, пазити, чувати*) (κυρ.μετ. «όπως τα μάτια (μάτι) στο κεφάλι (να αγαπώ, να φροντίζω, να προστατεύω κάτι/κάποιον)») σημαίνει ότι «αγαπώ κάποιον/κάτι πάνω από όλα, φροντίζω για κάτι που μου είναι ιδιαίτερα πολύτιμο, δηλ. κάποιον ή κάτι». Απαιτεί τη συμπλήρωσή του από έναν μικρό αριθμό ρημάτων, όπως είναι τα αγαπώ, φροντίζω ή φυλάω που δηλώνουν τη σχέση του υποκειμένου, του φορέα δηλαδή της συναισθηματικής κατάστασης, με ένα συγκεκριμένο αντικείμενο ή πρόσωπο. Η έννοια της «διπλής αγάπης» *као два ока у глави пазити некога, нешто* (κυρ.μετ. « προσέχω κάποιον, κάτι σαν δύο μάτια στο κεφάλι») προκύπτει από τη χρήση του βασικού αριθμού *два-две/δύο* μαζί με ένα ουσιαστικό. Ενισχύει και υποκινεί επομένως την έννοια της ΔΙΠΛΗΣ ΑΞΙΑΣ και την εκφραστικότητα του ιδιωματισμού, ενώ την ίδια στιγμή κατονομάζει/υποδεικνύει και τον αποδέκτη της εξαιρετικά έντονης αγάπης και προσοχής που εκπέμπει το υποκείμενο (Муџонић 2002: 31–32). Ως αντικείμενο της αγάπης μπορεί να θεωρηθεί επίσης ένα πολύτιμο αντικείμενο που μπορεί να έχουμε στην κατοχή μας και το οποίο τοποθετούμε στο κέντρο της αγάπης, προκειμένου να μην το χάσουμε. Το αρχέτυπο του σωματισμού, η καρδιά, αντιπροσωπεύει στην πραγματικότητα το κέντρο της αγάπης (Radić-Dugonjić 1998: 246).

- ΤΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ ΕΙΝΑΙ ΕΝΑ ΠΟΛΥΤΙΜΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ

носиту (имату) у срцу некога, нешто / έχω (κάποιον) στην καρδιά μου (досл. 'имати некога у срцу') / приањати/прионуту за срце некоме / прирасти к срцу (за срце) некоме / свиту се око срца некоме / μπαίνω στην καρδιά κάποιου (досл. 'улазити/ући у нечије срце') / бити на (у) срцу некоме / είναι στην καρδιά μου (досл. 'бити у/на срцу некоме');

Σύμφωνα με τον Kövecses (1988) η ομοιότητα μεταξύ της ερωτικής εμπειρίας και της ενόττητας δύο μερών που συμπληρώνονται είναι εμφανής, ώστε τα ονομαστικά συστατικά των φρασεολογικών μονάδων, σε μορφή της

ύλης, συνδέονται λογικά και φέρεται να είναι σε άμεση σύνδεση λόγω του αναπόσπαστου και της συμπληρωματικότητάς τους.

- Η ΑΓΑΠΗ ΕΙΝΑΙ ΕΝΟΤΗΤΑ ΔΥΟ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΩΝ ΜΕΡΩΝ:

као **глава** и узглавље / είναι **κώλος** και **βρακί** (досл. 'бити задњица и гаће');

Δεδομένου ότι η αγάπη νοείται ως ύλη, εμφανίζει ορισμένες ιδιότητες, τις οποίες μπορούμε να τις αντιληφθούμε με την αίσθηση της όρασης. Τέτοιου είδους οι ιδιότητες είναι η λάμψη, το φως, αλλά και η θερμότητα, η οποία γίνεται αντιληπτή κυρίως μέσω της αίσθησης της αφής. Η Klíkonac (2004: 191–194) ορίζει αυτές τις ιδιότητες ως ΑΤΥΠΗ ΥΛΗ:

- Η ΑΓΑΠΗ ΕΙΝΑΙ ΛΑΜΨΗ:

сјај у очима / μου **γυαλίζει** κάποιος στο μάτι (досл. 'сија ми неко');

- Η ΑΓΑΠΗ ΕΙΝΑΙ ΦΩΤΙΑ:

изгорети некоме **срце** за неким / **καίω** την **καρδιά** (κάποιου) (досл. 'изгорети/запалити нечије срце')

2.2. Εννοιοποίηση της αγάπης ως ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ:

Η αγάπη εννοιοποιείται, γίνεται επίσης αντιληπτή μέσω της ψυχοφυσικής κατάστασης, στην οποία μπορεί να βρεθεί κάποιος. Το συναίσθημα της αγάπης μπορεί να έχει τόσο θετικές όσο και αρνητικές επιπτώσεις στην ψυχοσωματική κατάσταση του ατόμου. Μέσω της φρασεολογικής ανάλυσης μπορέσαμε λοιπόν να διαπιστώσουμε ότι επικρατούν σημαντικά φρασεολογικές μονάδες που λεξικοποιούν καταστάσεις αρνητικού χρωματισμού, όπως είναι ο πόνος, η ασθένεια, η τρέλα, η απώλεια της λογικής εξαιτίας της αγάπης και ο αποπροσανατολισμός. Οι εννοιακές μεταφορές που εντοπίστηκαν είναι οι εξής:

- Η ΑΓΑΠΗ ΕΙΝΑΙ ΠΟΝΟΣ:

болестан од љубави / **αγκάθι** στην **καρδιά** (досл. 'трн у срцу')

- Η ΑΓΑΠΗ ΕΙΝΑΙ ΑΡΡΩΣΤΙΑ:

Болестан од љубави / **άρρωστος** από **αγάπη**

- Η ΑΓΑΠΗ ΕΙΝΑΙ ΤΡΕΛΑ

бити луд за неким / **бити луд** од љубави / **τρελός** από **αγάπη** / **узгубити главу** / **χάνω** το **μυαλό** μου (досл. 'губим свој мозак')

Η κατάσταση καθώς και ο βαθμός της παραφροσύνης μπορούν να εννοιοποιηθούν με την χρήση μιας μεταφοράς που δηλώνει προσανατολισμό και είναι η Η ΑΓΑΠΗ ΕΙΝΑΙ ΕΠΑΝΩ.

- Η ΑΓΑΠΗ ΕΙΝΑΙ ΕΠΑΝΩ:

заљубити се (бити заљубљен) преко **главе** / ο έρωτας **χτυπάει** κάποιον στο **κεφάλι** (досл. 'заљубљеност удара у главу некога') / ο έρωτας **χτυπάει** **κατακούτελα** / ο έρωτας **χτυπάει** **κατακέφαλα** (досл. 'љубав удара по глави')

Οι παραπάνω φρασεολογικές μονάδες αποτελούν γλωσσικές πραγματώσεις της μεταφορικής αρχής που έχει ως βάση της την προσανατολιστική μεταφορά

Η ΑΓΑΠΗ ΕΙΝΑΙ ΕΠΑΝΩ, χάρη στην οποία εννοιοποιείται η αγάπη ως η συναισθηματική κατάσταση του αποπροσανατολισμού και της τρέλας.

- Η ΑΓΑΠΗ ΕΙΝΑΙ ΤΥΦΛΩΣΗ:

слепа љубав / τυφλή αγάπη / љубави очу само за некога / δεν έχει μάτια για άλλον (досл. 'нема ти очу за другог')

Η ιδέα της αγάπης και του έρωτα εκφράζεται και στις δύο γλώσσες με εκφράσεις, οι οποίες υποδηλώνουν την σημασία του «δεν παρατηρώ κανέναν άλλον παρά μόνο ένα αγαπημένο πρόσωπο» και το νόημα γίνεται ισχυρότερο χάρη στη χρήση του σχήματος λόγου της υπερβολής.

2.3. Εννοιοποίηση της αγάπης ως ΔΡΑΣΗ:

Μια σειρά φρασεολογικών ενοτήτων που λεξικοποιούν/υποδηλώνουν την αιτία της αγάπης ή της συμπάθειας προς κάποιον βοηθούν να αντιληφθούμε το συναίσθημα της αγάπης ως ορμή, ισχύ ή δύναμη μέσω της μεταφοράς Η ΑΓΑΠΗ ΕΙΝΑΙ ΔΥΝΑΜΗ. Από τη γενική αυτή μεταφορά προκύπτουν και άλλες μεταφορές, όπως είναι:

- Η ΑΓΑΠΗ ΕΙΝΑΙ ΦΥΣΙΚΗ ΔΥΝΑΜΗ:

завртели главу некоме / παίρνω το μυαλό/τα μυαλά (κάποιου) (досл. 'узети мозак некога') / куца (пуца, туче) некоме срце за неким / χτυπά η καρδιά μου για κάποιον (досл. 'лупа срце за неким') / паίζει то мјати της (досл. 'игра њено око')

Το πεδίο πηγής της ΦΥΣΙΚΗΣ ΔΥΝΑΜΗΣ χρησιμοποιείται στο σχηματισμό της αφηρημένης έννοιας της αγάπης ως μια κατάσταση ευχαρίστησης και ευτυχίας.

- Η ΑΓΑΠΗ ΕΙΝΑΙ ΒΙΑΙΗ ΦΥΣΙΚΗ ΔΥΝΑΜΗ

ломити (сломити, разбити) коме срце / μου ραγίζει την καρδιά / устрелити (ушчупати) кога из срца / избацити кога из срца / βγάζω κάποιον από την καρδιά μου (досл. 'избацити некога из срца')

Το πεδίο πηγής της ΒΙΑΙΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΔΥΝΑΜΗΣ χρησιμοποιείται για τον σχηματισμό της αφηρημένης έννοιας της αγάπης, η οποία παρουσιάζεται ως μια κατάσταση πόνου και οδύνης που προκαλείται από μια ανεκπλήρωτη αγάπη.

- Η ΑΓΑΠΗ ΕΙΝΑΙ ΜΙΑ ΒΑΡΥΤΙΚΗ ΔΥΝΑΜΗ:

запињати/запети (западати/запасти, замуцати/замаћи) за око некоме /

Η κατανόηση της αγάπης γίνεται επίσης δυνατή μέσω του πεδίου πηγής της ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ αλλά και του αντίθετου πεδίου πηγής της ΛΗΨΗΣ.

- Η ΑΓΑΠΗ ΕΙΝΑΙ ΠΡΟΣΦΟΡΑ:

предавати/предати (своје) срце некоме / δίνω (προσφέρω) την καρδιά μου σε κάποιον (досл. 'дати/давати (предати) своје срце некоме') / дати ругу (некоме) / δίνω то хјери μου (се κάποιον) (досл. 'дати ругу некоме')

Οι παραπάνω φρασεολογικές μονάδες εκφράζουν τη σημασία του «προσφέρω την αγάπη μου σε κάποιον, παραδίδω τον εαυτό μου ολόκληρο σε κάποιον» μέσω της έννοιας του χαρίζω το κεντρικό όργανο του σώματός μου, δηλαδή της καρδιάς, που αποτελεί τον εκκινητή όλων των λειτουργιών της ζωής ως δώρο και ως απόδειξη της αγάπης μου που είναι άνευ όρων. Η κίνηση του απλώματος του χεριού απέκτησε αργότερα ένα νέο νόημα, το οποίο είναι εμπνευσμένο από την εικόνα της κίνησης που κάνει ο γαμπρός κατά τη διάρκεια μιας πρότασης γάμου, όταν ζητά το χέρι της νύφης από τον πατέρα της (Milojević 2021: 144).

● Η ΑΓΑΠΗ ΕΙΝΑΙ ΚΛΟΠΗ / ΛΗΨΗ

украсти срце некое / κλέβω (παίρνω) την καρδιά (κάποιου) (досл. 'красти/украсти (узети) срце некого')

Στο σημείο αυτό είναι σημαντικό να επισημανθεί ότι το νόημα «κερδίζω τη στοργή, την αγάπη ή τη συμπάθεια κάποιου» εννοιοποιείται μέσω της έννοιας της ΟΙΚΕΙΟΠΟΙΗΣΗΣ.

Το αφηρημένο συναίσθημα της αγάπης, καθώς και η συναισθηματική κατάσταση που βιώνουμε εξαιτίας της, μπορούν επίσης να γίνουν κατανοητά μέσω των γνώσεών μας για τον πόλεμο. Από τη γενική δομική μεταφορά Η ΑΓΑΠΗ ΕΙΝΑΙ ΠΟΛΕΜΟΣ προκύπτει η μεταφορά Η ΑΓΑΠΗ ΕΙΝΑΙ ΑΓΩΝΑΣ.

● Η ΑΓΑΠΗ ΕΙΝΑΙ ΑΓΩΝΑΣ:

освојити нечије срце / κατακτώ την καρδιά (κάποιου) (досл. 'освојити срце нечије')

Η σημασία «κατακτώ, κερδίζω την αγάπη κάποιου» δημιουργήθηκε μεταφορικά. Η ΑΓΑΠΗ νοείται ως ΠΟΛΕΜΟΣ (Lakoff, Johnson 2003: 39), δηλαδή ΚΑΤΑΚΤΗΣΗ και ΑΓΩΝΑΣ, και η ΚΑΡΔΙΑ ως ΕΔΑΦΟΣ, δηλαδή φρούριο που πρέπει να κατακτηθεί (Sadikaj 2010: 64–65· Ristić 2013: 188). Από τη γενική μεταφορά Η ΑΓΑΠΗ ΕΙΝΑΙ ΠΟΛΕΜΟΣ δημιουργήθηκε και η εξής μεταφορά:

● Η ΑΓΑΠΗ ΕΙΝΑΙ ΟΠΛΟ

погодила ме је Аморова стрела / τον χτύπησαν τα βέλη του έρωτα

● Η ΑΓΑΠΗ ΕΙΝΑΙ ΤΑΞΙΔΙ

putevi su im se ukrstili / διασταυρώθηκαν οι δρόμοι τους

putevi su im se razdvojili / χώρισαν οι δρόμοι τους

uplovili su u novu vezu, u bračnu luku / έρχομαι εις γάμου κοινωνία(ν)

bračni brodolom / ναυάγησε ο γάμος τους

luka braka, luka sreće / λιμάνι γαλήνης και ηρεμίας

Η έννοια του ταξιδιού χρησιμοποιείται και για την εννοιοποίηση άλλων εννοιών, όπως είναι παραδείγματος χάριν η έννοια της ζωής γενικά και πιο συγκεκριμένα της αγάπης.

3. ΣΥΝΕΙΡΜΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΣ

Προκειμένου να αποκτήσουμε μια ευρύτερη εικόνα σχετικά με την εννοιοποίηση των συναισθημάτων, θα θέλαμε να προσθέσουμε στην προαναφερθείσα ανάλυση των εννοιακών μεταφορών και ειδικά για την περίπτωση της αγάπης, μία ακόμη μεθοδολογική προσέγγιση, αυτή της συνειρμικής μεθόδου. Σύμφωνα με τον Gašić-Pavišić ο Sečenon, ρώσος ψυχολόγος πραγματοποίησε πρώτος τέτοιου είδους τεστ το 1872 (Gašić-Pavišić 1981: 22). Εφόσον υπάρχουν διάφοροι τύποι του τεστ, εμείς πραγματοποιήσαμε το συνειρμικό τεστ ανοιχτού τύπου και ελεύθερων συνειρμών². Στην έρευνά μας συμμετείχαν 100 άτομα συνολικά, 50 ομιλητές της σερβικής γλώσσας και 50 ομιλητές της ελληνικής γλώσσας. Οι ερωτηθέντες περιέγραψαν συνειρμικά το τι είναι αγάπη για αυτούς, γράφοντας 10 λέξεις που σχετίζονται με το συναίσθημα αυτό. Το τεστ αναρτήθηκε στην εκπαιδευτική πλατφόρμα Moodle, προκειμένου να είναι προσβάσιμο σε διαφορετική δομή εξεταζομένων. Μεταξύ των ερωτηθέντων ήταν φοιτητές και των τεσσάρων ετών του Τμήματος Νεοελληνικών Σπουδών της Φιλολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου του Βελιγραδίου. Όσον αφορά το χρονικό όριο, οι ερωτηθέντες μπόρεσαν να ολοκληρώσουν το τεστ εντός ενός μήνα.

Ερευνώντας τους συνειρμούς των ομιλητών της σερβικής και της ελληνικής μπορούμε να καταλήξουμε σε σημαντικά συμπεράσματα σχετικά με την εννοιοποίηση μιας τόσο αφηρημένης έννοιας, όπως είναι η *αγάπη*. Τα αποτελέσματα της ανάλυσης επιβεβαίωσαν την ύπαρξη των εννοιακών μεταφορών που εντοπίσαμε αντιπαραβάλλοντας τα φρασεολογικά συστήματα της ελληνικής και της σερβικής γλώσσας, κυρίως από το πεδίο των αντικειμένων, των καταστάσεων και των ενεργειών. Καθώς η αγάπη γίνεται συχνά κατανοητή μέσω κάποιων αντικειμένων, δηλαδή μέσω της ύλης, μπορεί να χρωματιστεί. Για τον λόγο αυτό μπορεί να γίνει αντιληπτή ως ΚΟΚΚΙΝΗ, ΡΟΖ, ΦΩΤΕΙΝΗ, ΓΥΑΛΙΣΤΕΡΗ, αλλά και ως ΖΕΣΤΗ και ΑΠΑΛΗ. Επομένως, η αγάπη ως ύλη μπορεί να γίνει αντιληπτή με την αίσθηση της όρασης και της αφής.

Ομοίως, ένας ορισμένος αριθμός συνειρμών προβάλλει τη μεταφορά της αγάπης ως μουσική και ποίηση που γίνεται αντιληπτή μέσω της αίσθησης της ακοής. Όπως έχουμε ήδη σημειώσει στην ανάλυσή μας για τις εννοιακές μεταφορές, και όπως συνήθως αναφέρεται στη βιβλιογραφία, η έδρα της αγάπης σε μια αφελή εικόνα του κόσμου βρίσκεται στην καρδιά. «Η αγάπη αναβλύζει από την καρδιά, διατηρείται, μεγαλώνει και πεθαίνει μέσα της» (Dragičević 2010: 157). Μέσα από το συνειρμικό μας τεστ παρατηρήσαμε λοιπόν ότι εμφανίζεται και ένα δεύτερο κέντρο της αγάπης το ΣΤΟΜΑΧΙ, το οποίο συσχετίζεται με τις φυσιολογικές αντιδράσεις που συνοδεύουν το συναίσθημα

² Το τεστ ελεύθερου συσχετισμού εφαρμόστηκε για πρώτη φορά από τον Golton το 1879 (Gašić-Pavišić 1981: 22· Dragičević 2010: 46).

αυτό. Αυτό αποδεικνύεται από την ύπαρξη της φρασεολογικής μονάδας *umami lepturihe y stomaky* (κυρ. μετ. «έχω πεταλούδες μέσα στο στομάχι μου»), η οποία είναι εξαιρετικά έντονη στη σκέψη των Σέρβων ερωτηθέντων, αλλά δεν τεκμηριώνεται λεξικογραφικά. Σε σχέση με τις φυσιολογικές αντιδράσεις η αγάπη νοείται επίσης ως φλόγα, πάθος... Ορισμένοι από τους συνειρμούς έδειξαν επίσης ότι η εννοιοποίηση της αγάπης είναι δυνατή και μέσω κάποιων άλλων συναισθηματικών καταστάσεων, όπως είναι η ευδαιμονία, η ευχαρίστηση, η δύναμη, η αιώρηση κ.λπ. Ως εκ τούτου, η αγάπη δικαίως συνδέεται συχνά με το συναίσθημα της ευτυχίας, της τρυφερότητας, της ελπίδας, αλλά και του πόνου, του μίσους και της λύπης. Αναλύοντας τους συνειρμούς που συνδέονται με το ερέθισμα της αγάπης, μπορούμε να βγάλουμε το συμπέρασμα ότι ο πρωτότυπος τύπος αγάπης για τους φοιτητές της Φιλολογικής Σχολής είναι η αγάπη μεταξύ ενός άνδρα και μιας γυναίκας, ενώ και η μητέρα, ο αδερφός, η αδερφή και ο φίλος ήταν επίσης πολύ συνηθισμένες απαντήσεις.

4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Έχοντας ως βάση τη σημασιολογική, εννοιολογική και συνειρμική ανάλυση που διεξήχθη στο πλαίσιο του σερβικού και ελληνικού φρασεολογικού συστήματος μπορούμε να συμπεράνουμε ότι η έννοια της αγάπης είναι εξαιρετικά πολύπλοκη και γίνεται κατανοητή με σχεδόν πανομοιότυπο τρόπο στα αντιτιθέμενα γλωσσικά συστήματα της σερβικής και της ελληνικής. Η αντιστοίχιση των μεταφορών είναι αναμενόμενη, αφού βασίζεται στην καθολική ενσώματη εμπειρία. Ομοίως είναι αναμενόμενη η μικρότερη απουσία αντιστοίχισης, καθώς εξαρτάται από ένα εντελώς διαφορετικό πολιτισμικό πλαίσιο.

Στη βάση κάποιων φρασεολογικών ζευγών παρατηρήσαμε ότι υπάρχουν διαφορετικές εννοιακές μεταφορές. Παραδείγματος χάριν, στη βάση του φρασεολογικού ζεύγους παρατηρήσαμε διαφορετικές εννοιακές μεταφορές. Η ΚΑΡΔΙΑ γίνεται αντιληπτή και στις δύο γλώσσες ως ΦΡΟΥΡΙΟ ενώ η ΑΓΑΠΗ ως ΠΟΛΕΜΟΣ. Την ίδια στιγμή στο παράδειγμα της ελληνικής φρασεολογικής μονάδας *κερδίζω την καρδιά (κάποιου)* ο σωματισμός ΚΑΡΔΙΑ γίνεται αντιληπτός ως ΕΝΕΧΥΡΟ που παίζεται στα ΖΑΡΙΑ και τα ΤΥΧΕΡΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ, ενώ η ΑΓΑΠΗ γίνεται αντιληπτή ως ΖΑΡΙΑ (Lakoff & Johnson 2003).

Οι ιδιωματισμοί *zavrtetu glavu nekomе* (досл. «γυρίζω το κεφάλι κάποιου») και *παίρνω το μυαλό/τα μυαλά (κάποιου)* λεξικοποιούν την ίδια σημασία που είναι «προκαλώ την αγάπη και τη συμπάθεια κάποιου». Ο ιδιωματισμός αποτελεί επομένως γλωσσική πραγμάτωση της μετωνυμικής αρχής, με βάση την οποία στη σερβική γλώσσα το κεφάλι νοείται ως μυαλό και η αγάπη ως ΦΥΣΙΚΗ ΔΥΝΑΜΗ, ενώ στην ελληνική γλώσσα ως ΑΠΟΥΣΙΑ ΤΟΥ ΜΥΑΛΟΥ.

Ο ιδιωματισμός *бацити око на некога (на нешто)* (κυρ. «πετάω το μάτι σε κάποιον») έχει πολλές σημασίες και μία από αυτές είναι ότι ενδιαφέρομαι για κάποιον ή κάποια. Στην περίπτωση αυτή η επέκταση της σημασίας γίνεται μέσω της εννοιακής μεταφοράς Η ΑΓΑΠΗ ΕΙΝΑΙ ΚΑΤΑΚΤΗΣΗ. Όσον αφορά το μάτι αυτό νοείται ως ακρίστρι (Milanović 2014: 390). Ο ιδιωματισμός *βάζω στο μάτι (κάποιον, κάτι)* λεξικοποιεί στα ελληνικά την ίδια σημασία. Εδώ το μάτι νοείται ως δοχείο, μέσα στο οποίο τοποθετούνται αντικείμενα μεγάλης αξίας.

Καθώς η αντίληψη της αγάπης συνδέεται, σύμφωνα με το Συνειρμικό Λεξικό της Σερβικής Γλώσσας (Piper et al. 2005), πρώτα από όλα με την λέξη *ευτυχία*, στη συνείδηση των ομιλητών και των δύο γλωσσών, η αγάπη νοείται ως το κύριο επιθυμητό συναίσθημα. Επομένως, ο μεγάλος βαθμός αναπαράστασης των εννοιακών μεταφορών που υποδηλώνουν ανεπιθύμητα συναισθήματα πηγάζουν και στις δύο γλώσσες από την ανεκπλήρωτη αγάπη (Η ΑΓΑΠΗ ΕΙΝΑΙ ΠΟΝΟΣ, Η ΑΓΑΠΗ ΕΙΝΑΙ ΑΡΡΩΣΤΙΑ, Η ΑΓΑΠΗ ΕΙΝΑΙ ΤΡΕΛΑ, Η ΑΓΑΠΗ ΕΙΝΑΙ ΒΙΑΙΑ ΦΥΣΙΚΗ ΔΥΝΑΜΗ).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Dragičević 2006: P. Драгићевић, Концептуализација туге у српском језику, *Српски језик*, XI/1-2, 309–325.
- Dragičević 2010: P. Драгићевић, *Вербалне асоцијације кроз српски језик и културу*. Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије – Чигоја штампа.
- Gašić-Pavišić 1981: С. Гашић-Павишић, *Слободне асоцијације речи код деце, карактеристике и педагошке импликације*. Београд: Институт за педагошка истраживања – Просвета.
- Klikovac 2004: D. Klikovac, *Metafore u mišljenju i jeziku*. Beograd: Biblioteka XX vek – Čigoja štampa.
- Kövecses 1988: Z. Kövecses, *The Language of Love: The Semantics of Passion in Conversational English*. Toronto: Associated University Press.
- Kövecses 2000: Z. Kövecses, *Metaphor and Emotion. Language, Culture and Body in Human Feeling*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kövecses 2004: Z. Kövecses, *Metaphor and Emotion: Language, Culture, and Body in Human Feeling*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kövecses 2010: Z. Kövecses, *Metaphor. A Practical Introduction*. Oxford – New York: Oxford University Press.
- Lakoff 1987: G. Lakoff, *Women, Fire and Other Dangerous Things: What Categories Reveal about the Mind*. Chicago, London: The University of Chicago Press.

- Lakoff, Johnson 2003: G. Lakoff, M. Johnson, *Metaphors We Live By*. London: The University of Chicago Press.
- Lewis et al 2000: T. L. Lewis, F. Amini, R. Lannon, *A General Theory of Love*. Νέα Υόρκη: Random House.
- Milanović 2014: С. Милановић, Фразеологизми с компонентом око: универзално и специфично, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 43(1), 385–394.
- Milojević 2021: И. Милојевић, *Соматизми и концептуализација емоција у грчком и српском фразеолошком систему* [Необјављена докторска дисертација]. Београд: Филолошки факултет.
- Mušović 2002: А. Мушовић, *Соматске фразеолошке јединице за изражавање емоција и њихова синтаксичка функција: На материјалу руског и српског језика*. Косовска Митровица: Филозофски факултет.
- Piper et al. 2005: П. Пипер, Р. Драгићевић, М. Стефановић, *Асоцијативни речник српског језика*. Београд: Београдска књига – Службени лист СЦГ – Филолошки факултет у Београду.
- Radić-Dugonjić 1998: М. Радић-Дугоњић, Концептуална анализа имена срце у руском и српском језику, *Изучавање словенских језика, књижевности и култура у унословенској средини*, 243–248.
- Ristić 2013: Г. Ристић, *Соматизми у немачкој и српској фразеологији (контрастивна истраживања)*, Необјављена докторска дисертација. Нови Сад: Филозофски факултет.
- Sadikaj 2010: S. Sadikaj, *Metaphorische Konzepte in somatischen Phraseologismen des Deutschen und Albanischen. Eine kontrastive Untersuchung anhand von Herz- und Hand-Somatismen*. Würzburg: JuliusMaximilians-Universität.
- Štrbac 2018: Г. Штрбац, *Фразеологија о човеку и човек у фразеологији*. Нови Сад: Филозофски факултет.
- Theodoropoulou 2012b: M. Theodoropoulou, The emotion seeks to be expressed: Thoughts from a linguist's point of view. In A. Chaniotis (ed.), *Unveiling Emotions, Sources and Methods for the Study of Emotions in the Greek World* (pp. 433-468). Stuttgart: Franz Steiner Verlag.
- Theodoropoulou 2012a: M. Theodoropoulou, Metaphor-metonymies of joy and happiness in Greek: Towards an interdisciplinary perspective, *Review of Cognitive Linguistics*, 10(1), 156–183.

ΛΕΞΙΚΑ

- Balać & Stojanović 2002: А. Балаћ, М. Стојановић, *Грчко-српски речник: Ελληνο-σερβικό λεξικό*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.

- Marković 2001: A. Marković, *Srpsko-grčki rečnik: Σερβο-ελληνικό λεξικό*. Αθήνα: Εκδόσεις Μιχάλη Σιδέρη.
- Matešić 1982: J. Matešić, *Frazeološki rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Menac et al. 2014: A. Menac, Ž. Fink Arsovski, R. Venturin, *Hrvatski frazeološki rječnik*. Zagreb: Naklada Ljevak.
- Mutavdžić 2007: Π. Μυταβνιћ, *Грчко-српски речник идиома*. Βеоград: ИК, Јасен.
- Оташевић 2012: Ђ. Оташевић, *Фразеолошки речник српског језика*. Нови Сад: Прометеј.
- RMS 1967–1976: *Речник српскохрватског књижевног језика I–VI*. Нови Сад-Загреб: Матица српска, Матица хрватска.
- RMS 1973: *Речник српскохрватског књижевног језика (1-6)*. Нови Сад. Матица српска.
- RSANU 1959 – : *Речник српскохрватског књижевног и народног језика. I–XX*, Βеоград: Институт за српски језик САНУ.
- RSJ 2007: *Речник српског језика*. Нови Сад: Матица српска.
- Βλαχόπουλος 2007: Σ. Βλαχόπουλος, *Λεξικό των ιδιωτισμών της νέας ελληνικής*. Αθήνα: Κλειδάριθμος.
- Ευαγγελόπουλος 2007: Α. Ευαγγελόπουλος, *Ελληνο-Αγγλικό Λεξικό ιδιωτισμών, παροιμιών, ρητών*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Μιχάλη Σιδέρη.
- Ιορδανίδου 2001: Α. Ιορδανίδου, *Λεξικό λόγιων εκφράσεων της σύγχρονης ελληνικής*. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.
- Κριαράς 1995: Ε. Κριαράς, *Νέο ελληνικό λεξικό της σύγχρονης δημοτικής γλώσσας, γραπτής και προφορικής*. Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών.
- ΛΝΕΓ 2002: Γ. Μπαμπινιώτης, *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.
- Σαραντάκος 1997: Ν. Σαραντάκος, *Το αλφαριθμητικό των ιδιωματικών εκφράσεων*. Αθήνα: Δίαυλος.
- Τριανταφυλλίδης 1999: Μ. Τριανταφυλλίδης, *Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής*. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, [Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη].
- Χρηστικό λεξικό της Νεοελληνικής Γλώσσας 2014: *Χρηστικό λεξικό της Νεοελληνικής Γλώσσας* (επιμ. Χρ. Γ. Χαραλαμπίδης). Αθήνα: Ακαδημία Αθηνών – Εθνικό Τυπογραφείο.

Ivana S. Milojević
Univerzitet u Beogradu
Katedra za neohelenske studije

KONCEPTUALIZACIJA LJUBAVI U SRPSKOM I GRČKOM JEZIKU

Rezime

Ovaj rad se bavi ispitivanjem konceptualizacije ljubavi, kao i uskopovezanih domena naklonosti i simpatija, u dvema jezičkim zajednicama, srpskoj i grčkoj. Rad ima za cilj da konkretizuje emociju ljubavi i da ispita pojmovne metafore kao mehanizme mišljenja pomoću kojih razumemo domen ljubavi u srpskoj i grčkoj kulturnoj sredini, prilikom korišćenja ustaljenih, idiomatskih izraza ova dva jezika. Međutim, kako naš rad predstavlja i pokušaj prezentovanja prototipičnog scenarija, težimo da rasvetlimo tipičnu situaciju koju dovodimo u vezu sa ljubavlju, ali i „tipove situacije u kojima se ona javlja” (Dragičević 2006). Stoga za potrebe našeg istraživanja metodi kognitivne lingvistike gde se zarad ispitivanja emocije ljubavi zadire i u sferu mentalnog, pridružujemo i asocijativnu metodu. Uprkos univerzalnosti telesnog iskustva na kojem se zasnivaju mnoge naše emocionalne metafore, kao i pojmovne metafore ljubavi (kao što su LJUBAV JE RAT, LJUBAV JE GUBITAK KONTROLE, LJUBAV JE FIZIČKA SILA (GRAVITACIONA)...), zapažamo i određen stepen neuniverzalnosti u metaforičkoj konceptualizaciji ljubavi „usled variranja iskustvenog fokusa izvornih domena od kulture do kulture” (Kövecses 2004). Iako nalazimo dosta zajedničkog u konceptima i pojmovnim metaforama emocije ljubavi u našoj kontrastivnoj analizi, svedoci smo i pojedinih varijacija (κερδίζω (κατακτώ) την καρδιά (κάποιου) / osvojiti nečije srce). U osnovi frazeološkog para leže različite pojmovne metafore. SRCE se konceptualizuje isključivo kao TVRĐAVA za osvajanje na primeru srpskog jezika, a LJUBAV kao RAT, dok se na primeru grčkog jezika u frazeologizmu κερδίζω την καρδιά (κάποιου) somatizam SRCE konceptualizuje i kao ZALOG u IGRI NA SREĆU ili u toku KOCKANJA, a LJUBAV se konceptualizuje kao KOCKA/IGRA NA SREĆU (Lakoff & Johnson 2003).

Ključne reči: Kognitivna lingvistika, Kontrastivna frazeologija, Asocijativni test, Srpski, Grčki.